

МЕТОДИЧКИ ПРИРУЧНИК ЗА НАСТАВНИКА

УЗ УЏБЕНИК ИСТОРИЈА
ЗА СЕДМИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Радни листови
за фотокопирање

ПРИЛОГ 1

А. Прочитај текст о писаним историјским изворима на странама 8 и 9 па попуни табелу.

ПИСАНИ ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ ЗА ИНДУСТРИЈСКО ДОБА		
Врста извора		Значај
		Праћење друштвених, политичких и културних дешавања и одређивање тачног времена дешавања
Документа институција, међународни уговори, белешке о раду појединих организација и сл.		
		Упознавање са структуром становништва неког насеља или државе у прошлости
Статистички прегледи становништва (пол, старост, рођени, умрли итд.)		
Аутобиографски извори	Аутобиографије	
		Проучавање учешћа аутора у неком значајном догађају, а не детаља из приватног живота
	Дневници	
Чувају се у...		

Б. Прочитај текст о материјалним историјским изворима на странама 10 и 11 па попуни табелу.

МАТЕРИЈАЛНИ ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ ЗА ИНДУСТРИЈСКО ДОБА		
Грађевине	Предмети	Значај
Прочавају их...		
Чувају се у...		

В. Прочитај други и трећи пасус текста о аудио-визуелним историјским изворима на странама 11 и 12 па запиши у свеску одговоре на следећа питања:

1. Који су аудио-визуелни историјски извори од посебног значаја за проучавање историје новог века?
2. Који је значај аудио-визуелних материјала за проучавање историје?
3. По чему су значајне 1826. и 1895. година када говоримо о аудио-визуелним историјским изворима?
4. Какви су били филмови у почетку?
5. За који период проучавања новог века су аудио-визуелни историјски извори од посебног значаја за историчаре?

ПРИЛОГ 2А

1. Које откриће је означило почетак индустријске револуције?
2. Какве промене је изазвала појава парне машине и других изума из XVIII века?
3. Зашто су фабрике почеле да се граде и у градовима који нису у близини река?
4. Зашто се након индустријске револуције указала потреба за изградњом нових путева – макадама?

ПРИЛОГ 2Б

Картице за индивидуалне експертске улоге

1. Прочитај први пасус текста о замаху индустријске револуције на страни 17 и писмено, у свесци, уради следеће задатке:

- а) Наведи како је откриће парне машине утицало на развој машинске индустрије, металургије и рударства.
- б) Објасни зашто су се фабрике градиле на главним поморским и копненим саобраћајницама.

2. Прочитај други пасус о замаху индустријске револуције на страни 17 и писмено, у свесци, уради следеће задатке:

- а) Објасни зашто је дошло до иновација у сфери саобраћаја.
- б) Наведи ко је и када изумео пароброд и објасни значај тог изума.
- в) Наведи назив реке којом је пароброд први пут запловио.

3. Прочитај трећи пасус о замаху индустријске револуције на странама 17 и 18 и писмено, у свесци, уради следеће задатке:

- а) Наведи шта је био следећи крупан корак у развоју саобраћаја и трговинске размене.
- б) Наведи ко је и када изумео парну локомотиву.
- в) Објасни значај тог изума.

4. Прочитај четврти пасус о замаху индустријске револуције, који се налази на страни 18. Замоли ученике који обрађују претходна три дела овог текста да ти кажу називе изума који су унапредили индустрију и саобраћај у новом веку, а затим писмено, у свесци, уради следеће задатке:

- а) Објасни зашто је Велика Британија постала најразвијенија индустријска земља у Европи у другој половини XVIII и првој половини XIX века.
- б) Наведи у чему се огледала њена индустријска надмоћ у односу на друге европске земље.
- в) Објасни утицај увођења железничког саобраћаја на превоз становника у Великој Британији.

5. Прочитај пети и шести пасус о замаху индустријске револуције, који се налазе на странама 18 и 19, и писмено, у свесци, уради следеће задатке:

- а) Објасни која је још грана привреде доживела значајне промене захваљујући индустријској револуцији и илуструј то примером.
- б) Објасни промене до којих је дошло у међународној трговини захваљујући индустријској револуцији и развоју саобраћаја.
- в) Наведи називе земаља на које се индустријски напредак касније проширио из Велике Британије.

ПРИЛОГ 2В

Решење задатака из прилога 2Б

1.

а) Откриће парне машине је довело до убрзаног развоја машинске индустрије и металургије. Парне машине су морале бити израђене од гвожђа, што је довело до развоја металургије, а развој металургије је покренуо развој рударства јер је порасла потреба за металима и рудом.

б) Фабрике су се градиле на главним поморским и копненим саобраћајницама како би се роба брже транспортовала.

2.

а) Количина произведене робе се повећала и зато је дошло до иновација у сфери саобраћаја.

б) Роберт Фултон је, 1807. године, изумео пароброд – брод који се покретао на пару уместо на једра, што је допринело развоју поморског саобраћаја и брзини транспорта робе.

в) Пароброд је први пут запловио по реци Хадсон у Њујорку.

3.

а) Још један крупан корак у развоју саобраћаја и трговинске размене било је откриће парне локомотиве.

б) Парну локомотиву је изумео Џорџ Стивенсон 1807. године.

в) Захваљујући овом изуму, дошло је до убрзане изградње железничких пруга, па је превоз путника и робе постао бржи и повољнији.

4.

а) Велика Британија је постала најразвијенија индустријска земља у Европи у другој половини XVIII и првој половини XIX века због примене већине изума из XVIII и XIX века.

б) Њена надмоћ се огледала у томе што је у том периоду била главни произвођач машина, текстила, разних метала и других производа, а имала је и најразвијенију железницу.

в) Становници Велике Британије су користили превоз железницом јер је био сигурнији, бржи и безбеднији од превоза копненим или речним путевима.

5.

а.) Захваљујући индустријској револуцији дошло је до промена и у трговини. Људи су трговали на пијацама, вашарима и улицама током читавог XIX века.

б.) Размена добара у међународној трговини се у претходним вековима ограничавала само на скупу робу попут тканина, кафе и зачина. Захваљујући индустријској револуцији, вишак производа, као и основне сировине могли су да се извозе у све делове света.

в.) Индустријски напредак се касније из Велике Британије проширио на Сједињене Америчке Државе, као и на немачке државе, пре свега на Пруску. Нешто касније, нагли индустријски развој и изградња железнице захватили су и Француску, Аустрију и друге европске земље.

ПРИЛОГ ЗА

А. Прочитај први пасус текста који се односи на Енглеску од 1660. године на страни 22 и допуни текст речима које недостају.

Доласком краља Чарлса II (1660–1685), чији је избор потврдио (1) _____, у Енглеској је поново успостављена (2) _____. Иако се Чарлс (3) _____ на Парламент, пред (4) _____ своје владавине покушао је да донесе неке законе мимо одлука Парламента. Најзначајнији (5) _____ који је донет за време Чарлса II био је (6) _____ корпус акт (Закон о (7) _____ човекове личности) из 1679. године, по коме нико није смео да буде (8) _____ без добро образложеног (9) _____ налога.

Б. Прочитај други пасус текста који се односи на Енглеску од 1660. године на страни 22, а затим напиши десет питања тако да искази наведени испод буду њихови одговори.

1. _____ ?
Његов брат Џејмс II Стјуарт (1685–1688).
2. _____ ?
Торијевци и виговци.
3. _____ ?
За снажну краљевску власт.
4. _____ ?
За превласт Парламента над краљем.
5. _____ ?
Виговци.
6. _____ ?
Против његове одлуке да крсти сина као католика.
7. _____ ?
Замерали су му што је његова политика била наклоњенија католицима.
8. _____ ?
Одлука да се краљ Џејмс II збаци и на његово место доведе Виљем Орански, супруг његове кћерке Мери.
9. _____ ?
Године 1688.
10. _____ ?
Као Славна револуција.

В. Прочитај трећи пасус текста који се односи на Енглеску од 1660. године на странама 22 и 23, а затим прочитај наведени текст и исправи шест грешака које су се у њему „поткрале” тако што ћеш прецртати нетачне речи и изнад њих уписати тачне.

Краљ Виљем Орански (1689–1702) се по ступању на власт заклео да ће поштовати Декларацију права донету 1689. године, према којој је краљ имао превласт над Парламентом. То је значило да се свака краљева одлука могла спровести без сагласности Парламента.

Пошто Виљем Орански и Мери Стјуарт нису имали потомство, након краљеве смрти 1702. године на енглески краљевски престо долази Ана (1702–1714), сестра Џејмса II. За време њене владавине, 1707. године, Енглеска и Ирска су се ујединиле у једну државу – Велику Британију. Ана је била последњи представник династије Стјуарт.

ПРИЛОГ 3Б

Пажљиво прочитај наведене пасусе па их поређај хронолошки уписивањем бројева од 1 до 4 у квадрате, а затим из датог списка наслова изабери одговарајући наслов за сваки пасус и напиши га на линију. Води рачуна – један наслов је вишак.

Наслови:

САД њосџаје независна држава

Велики њројесџи насељеника

САД њосџаје њравно уређена држава

Почетњак борбе колонија за независносџи

Велика Бритџанија доживљава њораз

Док се сукоб заоштравао, представници тринаест колонија сазвали су **Конгрес у Филаделфији 1776.** године, на којем је потписана **Декларација о независности Сједињених Америчких Држава.** Британска војска је покушала оружјем да смири побуну колониста, међутим они су добили подршку других европских држава, а нарочито Француске, која је претходно уступила Великој Британији своју колонију Канаду. Велика Британија је била поражена, а ратне операције су се завршила 1781. године, падом Јорктауна – последњег британског упоришта. Француско-америчку војску је предводио Џорџ Вашингтон, а мир је склопљен **1783. године у Версају,** када је **Велика Британија признала независност САД.**

Врхунац незадовољства насељеника догодио се 1775. године, када су одбили да плате таксе за чајеве који су допремљени бродовима из Велике Британије у Бостон. Насељеници су исказали своје незадовољство тако што су се попели на бродове и све товари са чајем бацили у море. Овај догађај је у историји познат као **Бостонска чајанка.** Велика Британија је, као одговор на овај догађај, повећала порезе и послала војне снаге да угуше незадовољство колониста. То је био увод у **Амерички рат за независност,** који је трајао од 1775. до 1783. године.

Велика Британија је наметнула насељеницима (колонијалном становништву) различите порезе, а ускратила им право да имају своје представнике у британском парламенту. Када је Велика Британија увела Закон о таксама (опорезивању) 1765. године, представници америчких колонија су се састали на конгресу у Њујорку и том приликом донели одлуку да не поштују донети закон, уз образложење да они не треба да плаћају порез пошто немају своје представнике у британском парламенту. Тај догађај се сматра почетком **Америчке револуције,** која је трајала до 1783. године.

На састанку у Филаделфији 1787. године донет је **Устав САД,** најстарији писани устав на свету, којим је извршена **подела власти** на законодавну, извршну и судску власт. По уставу, **извршну** власт има **председник САД,** **законодавну Конгрес,** а **судску Врховни суд;** САД су постале **федерална** (савезна) држава. Устав је почео да се примењује 1788. године, а 1789. године почели су да се формирају државни органи САД независни од Велике Британије. Први председник САД био је Џорџ Вашингтон (1789–1797).

ПРИЛОГ 4

А. Прочитај пасусе који говоре о идејама Волтера, Монтескјеа и Русоа на странама 27 и 28, а затим на линије упиши слово В ако се тврдња односи на Волтера, М ако се односи на Монтескјеа, а Р ако се односи на Русоа.

1. Заговарао је идеју да је најправеднији систем власти онај у којем је власт подељена између монарха, племства и народа. _____
2. Заговарао је демократску државу засновану на законима пред којима би сви грађани били једнаки. _____
3. Заговарао је идеју да владар (монарх) мора бити образован и добронамеран, јер је сматрао да се друштвене промене које служе за опште добро свих покрећу одозго, с врха власти. _____
4. Према његовом мишљењу, једнакост пред законом за све могуће је постићи поделом власти на три независне области: законодавну, извршну и судску. _____

Б. Пронађи и прочитај информације на странама 29 и 30 које се односе на владара који ти је додељен и запиши у свеску податке који доказују присуство просветитељских идеја током његове/њене владавине.

Група А – Царица Русије Катарина II Велика (1762–1796)

Група Б – Пруски краљ Фридрих II Велики (1740–1786)

Група В – Царица Марија Терезија (1740–1780) – Хабзбуршка монархија

Група Г – Цар Јозеф II (1780 – 1790) – Хабзбуршка монархија

ПРИЛОГ 5А

Картице за активност *Трчећи дикџајл*.

1. Током лета 1789. године, обичан народ широм Француске устаје против повлашћених слојева друштва.

2. Уставотворна скупштина наставља са радом и у августу 1789. године укида феудализам, а самим тим и повластице племства и свештенства.

3. Истог месеца, Скупштина усваја најзначајнији документ донет у време Француске револуције – Декларацију о правима човека и грађанина.

4. У Декларацији се истичу грађанске слободе (слобода говора, удруживања, окупљања и сл.) и права.

5. Према Декларацији, сваки Француз се рађа слободан, једнак је пред законом и слободно располаже својом имовином.

6. Слободни грађани стичу право да сами бирају своје представнике у Скупштини.

7. Доношењем Устава 1791. године, Француска постаје уставна монархија у којој је власт подељена између краља и Скупштине.

ПРИЛОГ 5Б

УЧЕНИК А

1. На која два клуба су биле подељене присталице револуције у Народној скупштини?

Били су подељени на жирондинце и јакобинце.

2. Како су жирондинци добили назив?

3. Којем друштвеном слоју су припадали жирондинци и за шта су се они залагали?

Клуб жирондинаца чинили су богатији припадници грађанске класе; залагали су се за републиканско уређење и давање личних слобода грађанима.

4. Како су Јакобинци добили назив?

5. Којем друштвеном слоју су припадали јакобинци и за шта су се они залагали?

Јакобинци су били припадници нижих слојева грађанства и сељаци; залагали су се за републиканско уређење и већи утицај народа на политику Француске.

6. Ко је био вођа јакобинаца?

УЧЕНИК Б

1. На која два клуба су биле подељене присталице револуције у Народној скупштини?

2. Како су жирондинци добили назив?

Добили су назив по покрајини Жиронда, из које је долазио велики број посланика који су се приклонили овом клубу.

3. Којем друштвеном слоју су припадали жирондинци и за шта су се они залагали?

4. Како су Јакобинци добили назив?

Добили су назив по манастиру Св. Јакова, где су се окупљале њихове присталице.

5. Којем друштвеном слоју су припадали јакобинци и за шта су се они залагали?

6. Ко је био вођа јакобинаца?

Максимилијан Робеспјер.

ПРИЛОГ 6А

Картице са инструкцијама за историчаре

1. Поздравите Наполеона; кажите му да сте чули да је био врло способан владар и да желите да сазна-те где и када се родио, какво образовање је стекао, када је добио чин генерала и како је почела њего-ва војна каријера. Тражите да вам објасни на који начин је и када дошао на власт, а када је крунисан за цара. Реците му да желите да знате какав је владар био, када је и где доживео свој коначни пораз и како се тада осећао. Захвалите Наполеону и изразите жељу да вам исприча и нешто о свом брачном животу.

2. Кажите Наполеону да су његове приче занимљиве и замолите га да вам каже нешто о свом ратном походу на Аустрију – када је почео и како се завршио. Реците му да сте чули да је био веома популаран у народу и да вас занима како је стекао ту популарност. Затражите да вам исприча своје ратно искуство са Венецијом. Захвалите му на одговору.

3. Покажите умерено дивљење Наполеоновим ратним вештинама и кажите да бисте волели да сазна-те нешто о његовом ратном походу на Египат. Замолите га да вам исприча какво је било његово искуство у бици код пирамида; затражите да вам објасни зашто је у једном тренутку одлучио да на том простору ратује искључиво са копна и каже вам како се тај сукоб завршио. Захвалите Наполеону на одговорима.

4. Поздравите научника; кажите да сте пријатно изненађени његовим доласком и да верујете да вам је припремио неко изненађење и једва чекате да га чујете. Саслушајте научника; захвалите му на сазна-њима која вам је пружио јер никада раније нисте чули за то откриће.

Картице са инструкцијама за Наполеона и научника

1. Отпоздрави и реци када и где си рођен, коју си школу похађао у Паризу, какав си био ђак, колико си имао година када си добио чин генерала, како је почело твоје војно напредовање, како си и када дошао на власт, када си крунисан за цара, какав си владар био, када и где си доживео свој коначни пораз и како си се тада осећао. Испричај нешто о свом брачном животу. Захвали се историчарима на интересовању.

Информације можеш да прикупиш у тексту поред слике Наполеона на страни 38.

2. Захвали историчарима на интересовању и испричај им нешто о свом ратном походу против Аустри-је. Нагласи у чему си се истакао у тим сукобима. Наведи када су се и како ти сукоби завршили и шта ти је донело популарност у народу. Испричај им своје искуство у рату са Венецијом.

Информације можеш да прикупиш у трећем пасусу текста на страни 38 и у одељку *Помоћ ири уче-њу* на истој страни.

3. Реци историчарима када си и зашто кренуо у ратни поход против Египта и нагласи у чијем саставу је тада био Египат. Испричај им своје искуство у бици код пирамида, а затим наведи какво те је изненађење сачекало на обалама Египта. Објасни зашто си након тога решио да наставиш рат против Турака и локалног египатског становништва само с копна и какав је био епилог тог сукоба. Захвали историчарима на интересовању, похвали их за радозналост коју показују, а затим кажи да си био велики поштовалац науке и да си са собом у госте повео једног научника који је био са тобом у ратним походима на Египат.

Информације можеш да прикупиш у првом пасусу текста на страни 39 испод одељка *За радознале*.

4. Отпоздрави и представи се. Реци историчарима да си био један од чланова експедиције коју је Напо-леон повео у Египат и наведи до ког значајног открића је ваша експедиција дошла. Питај историчаре да ли су раније чули за ово откриће.

Информације можеш да прикупиш у одељку *За радознале* на страни 39.

ПРИЛОГ 7А

А. Прочитај први, други и трећи пасус о Бечком конгресу на страни 45 и попуни инфо-картицу.

ИНФО-КАРТИЦА – Бечки конгрес 1814–1815. године	
Време и место сазивања:	
Сврха:	
Земље учеснице:	
Централна личност:	
Циљ:	
Тежња:	

Б. Прочитај четврти пасус текста о Бечком конгресу на страни 45 и допуни текст речима које недостају.

На основу одлука Бечког конгреса донетих _____ године, Француској су _____ све освојене земље и _____ претходним владарима уз мање _____. Територије Русије, Аустрије и Пруске се у одређеној мери _____. Немачка и Италија остају _____, а Швајцарској се _____ независност и одређује јој се _____ неутралне државе.

В. Прочитај пети пасус текста о Бечком конгресу на страни 45 па у свеску запиши одговоре на наведена питања.

1. Који је принцип успостављен Бечким конгресом и како су тим принципом владарским династијама регулисана права на престо?
2. Шта је успостављање тог принципа омогућило династијама које су биле збачене с власти Наполеоновим ратовима?

Г. Прочитај шести пасус о Бечком конгресу на страни 45, попуни табелу па одговори на питања.

Владавина династије Бурбон у Француској	
Временски период / година:	Владар/догађај:
1815–1824.	
1824–1830.	
1830.	
1830–1848.	

1. Шта је довело до избијања Јулске револуције?
-

2. Под којим називом је познат период владавине Луја Филипа?
-

ПРИЛОГ 7Б

Картице са називима улога

УВОДНИЧАР	КЊИЖЕВНИК	СЛИКАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР
УВОДНИЧАР	КЊИЖЕВНИК	СЛИКАР	МУЗИЧАР	СЛИКАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР
УВОДНИЧАР	КЊИЖЕВНИК	СЛИКАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	КЊИЖЕВНИК
УВОДНИЧАР	КЊИЖЕВНИК	СЛИКАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	УВОДНИЧАР	УВОДНИЧАР
УВОДНИЧАР	КЊИЖЕВНИК	СЛИКАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР
УВОДНИЧАР	КЊИЖЕВНИК	СЛИКАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	СЛИКАР
УВОДНИЧАР	КЊИЖЕВНИК	СЛИКАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	МУЗИЧАР	КЊИЖЕВНИК

ПРИЛОГ 7В

Инструкције за уводничаре

1. Прочитајте **први и други пасус текста о романтизму на страни 47**, а затим направите постер који ће садржати следеће информације:
 - шта је изазвало развој романтизма;
 - области друштвеног живота на које се романтизам односио и време настанка романтизма;
 - главне одлике романтизма;
 - облике уметности где је романтизам био најизраженији.
2. Припремите питања којима ћете након презентације проверити колико је публика научила од вас.

Инструкције за књижевнике

1. Прочитајте **трећи пасус текста о романтизму на странама 47 и 48**, а затим направите постер који ће садржати следеће информације:
 - имена најпознатијих представника књижевности епохе романтизма и називе дела која су написали;
 - занимљивости у вези са појединим књижевницима романтизма.

Важно: Прочитајте текст у одељку **За радознале на страни 47** и повежите садржај текста са занимљивостима које се односе на Гетеа. Наведите захваљујући чему се Гете заинтересовао за српску књижевност и који је био његов допринос приближавању књижевности словенских народа Немцима.

2. Припремите питања којима ћете након презентације проверити колико је публика научила од вас.

Инструкције за сликаре

1. Прочитајте **четврти пасус текста о романтизму на страни 48**, а затим направите постер који ће садржати следеће информације:
 - имена најпознатијих представника сликарства епохе романтизма;
 - називе њихових дела и шта та дела приказују.

Важно: Проучите **слику Слобода њредводи народ** и текст поред ње **на страни 47** и током излагања позовите другове и другарице из публике да је погледају и одговоре на наведена питања, која ћете им ви усмено поставити.

2. Припремите питања којима ћете након презентације проверити колико је публика научила од вас.

Инструкције за композиторе

1. Прочитајте **пети пасус текста о романтизму на страни 48**, а затим направите постер који ће садржати следеће информације:
 - имена најпознатијих композитора епохе романтизма;
 - називе њихових композиција и какве су идеје и опредељења ти композитори ширили својим композицијама.
2. Припремите питања којима ћете након презентације проверити колико је публика научила од вас.

ПРИЛОГ 8А

<p>1. Зашто се уобичајено сматра да је Источно питање покренуто 1774. године?</p>
<p>2. Под којим називом је познат мир који је тада склопљен између Руског царства и Османског царства и по чему је добио такав назив?</p>
<p>3. Какво право је једна од одредби овог мира обезбеђивала Русији?</p>
<p>4. Шта је навело друге европске силе да се укључе у решавање питања будућности Османског царства?</p>

ПРИЛОГ 8Б

Картице са питањима

1. Како се назива прва национална револуција коју су покренули балкански народи против Турака?
2. Зашто су народи на Балкану почели да размишљају о организованој борби против османске власти?
3. Шта се догодило 1804. године у Србији?
4. Која је велика сила подржала Србе у организованој борби против османске власти и зашто?
5. Зашто је изостала подршка Аустрије, Велике Британије и Француске устанку Срба против османске власти и како се то одразило на исход устанка?
6. Која је револуција изазвала већу пажњу европских земаља од српске револуције и зашто?
7. У чему се огледа повољан стратегијски положај Грчке за велике силе?
8. Које године је почела Грчка револуција и где су се одвијале прве борбе?
9. Које три државе су се укључиле у сукоб између грчких побуњеника и Турака?
10. Када и где се одиграла одлучујућа победа у Грчкој револуцији?
11. Шта се догађало у Грчкој од 1828. до 1830. године?
12. Ко је био први грчки владар и како је изабран?

ПРИЛОГ 8В

Картице са одговорима

Српска револуција.

Схватили су да једино организованом борбом могу да се супротставе тиранији коју су Турци спроводили над покореним хришћанским становништвом.

Срби су, предвођени вождом Карађорђем, подигли Први српски устанак.

Подржала их је Русија, јер је ту видела шансу да прошири свој утицај на Балкану.

Због страха од ширења руског утицаја на Балкану у случају успеха Српске револуције; то је био један од разлога неуспеха Првог српског устанка.

Грчка револуција, због богатог античког наслеђа Грчке, које је било занимљиво интелектуалцима, и њеног повољног стратегијског положаја.

Грчка излази на Средоземно море и има разуђену обалу.

Почела је 1821. године, а прве борбе су се одвијале на полуострву Пелопонез, где су грчки побуњеници поразили Турке.

Велика Британија, Русија и Француска.

Одиграла се 1827. године у поморској бици код Наварина.

Русија је 1828. године Османском царству објавила рат, у ком је извојевала победу. Сукоб је окончан 1829. године Једренским миром, а 1830. године Грчкој је призната независност.

Први грчки владар био је Ото фон Вителсбах (1832–1862) из баварске династије, кога су наметнуле велике силе.

ПРИЛОГ 9

А. Прочитај текст о Србима северно и јужно од Саве и Дунава на странама 56 и 57. Уколико је тврдња тачна, заокружи слово Т, а ако је нетачна, заокружи Н, а затим тврдње које си означио/ла као нетачне напиши тако да буду тачне.

1. Након пада српских земаља под турску власт, Срби су живели у две државе – у Хабзбуршкој монархији и Османском царству.	Т	Н
2. Србе који су живели у Хабзбуршкој монархији и Османском царству делиле су реке Сава и Дунав.	Т	Н
3. Срби који су живели у Хабзбуршкој монархији и Османском царству имали су обавезу да ратују на страни царства у ком су живели.	Т	Н
4. Један део Срба који су живели у Хабзбуршкој монархији и један део Срба у Османском царству повремено су имали непријатељски однос.	Т	Н
5. Срби који су током Велике сеобе дошли у Хабзбуршку монархију нису од цара Леополда I добили повластице, али су имали обавезу да штите границу дуж Саве и Дунава од упада Турака.	Т	Н

Б. Прочитај први пасус текста о Србима у Хабзбуршкој монархији крајем XVIII и почетком XIX века на страни 57 па у свеску запиши одговоре на задата питања.

1. У колико група су били сврстани Срби који су живели на простору Хабзбуршке монархије крајем XVIII и почетком XIX века?
2. Ко је чинио прву групу Срба, где су они живели и шта су радили?
3. Ко је чинио другу групу Срба и где су они живели?
4. Које су биле најважније институције Срба у Хабзбуршкој монархији?

В. Прочитај други пасус на страни 57, а затим, помоћу наведених кључних појмова, у свесци напиши како се развијала српска црква у Хабзбуршкој монархији. Напомена: потребно је да искористиш све кључне појмове; сваки од њих можеш да употребиш само једном.

Кључни појмови: *српска црква, традиција, митрополија, Карловачка митрополија, митрополиј, вођа*

Г. Прочитај први и други пасус на страни 58 па у свеску запиши одговоре на задата питања.

1. Зашто су црквено-народни сабори били једна од најважнијих институција српског народа у Хабзбуршкој монархији?
2. Које године је одржан Темишварски сабор и по чему је он значајан?

ПРИЛОГ 10

А. Прочитај први пасус на страни 63 па повежи питања и одговоре тако што ћеш на линију поред питања уписати одговарајуће слово.

Питања:

1. ____ Када је вођен последњи аустро-турски рат?
2. ____ Какву улогу су имали Срби из Београдског пашалука у аустро-турском рату и на чијој страни су се борили?
3. ____ Ко је био Коча Анђелковић?
4. ____ Шта је Кочина крајина?
5. ____ Које територије су побуњени Срби ослободили за време Кочине крајине?
6. ____ Када је потписан мир у Свиштову?
7. ____ Шта је последица мира у Свиштову?
8. ____ Шта је амнестија?

Одговори:

- а) Део Шумадије и Поморавља.
- б) Територије Кочине крајине су враћене Османском царству.
- в) Били су добровољци (фрајкори) који су се борили на страни Аустрије.
- г) 1788–1791.
- д) Опроштај казне за неко дело против власти или закона.
- ђ) Догађај у коме су побуњени Срби ослободили неке територије од Турака.
- е) 1791.
- ж) Предводник побуне Срба у Београдском пашалуку.

Б. Прочитај први пасус о почетку Првог српског устанка на страни 63 и запиши одговоре на дата питања у свеску.

1. Које године је Хаџи Мустафа-паша дошао на чело Београдског пашалука и какав је био положај Срба у Београдском пашалуку за време његове владавине?
2. Ко је преузео власт од Хаџи Мустафа-паше и на који начин?
3. Какав је био положај Срба у Београдском пашалуку у време владавине дахија?

В. Поређај наведене догађаје хронолошки тако што ћеш у квадрате уписати бројеве од 1 до 7, где број 1 означава догађај који се први догодио.

☐	То је био повод за Први српски устанак.
☐	Почетак Првог српског устанка сматра се почетком Српске револуције, која је трајала све до 1835. године.
☐	Том приликом страдало је неколико десетина угледних Срба, међу којима су били Алекса Ненадовић, Илија Бирчанин и Хаџи Рувим.
☐	Српски народ је почео да се спрема за устанак против дахија због терора који су оне завеле.
☐	За почетак Првог српског устанка узима се Збор у Орашцу, који је одржан на празник Сретење, 15. фебруара 1804. године.
☐	Сазнавши за намере Срба, како би заплашиле народ, дахије су спровеле Сечу кнезова почетком фебруара 1804. године.
☐	На том збору донета је одлука да се крене у борбу против Турака, а за вођу је изабран Ђорђе Петровић, познат као Карађорђе.

ПРИЛОГ 11

А. Прочитај текст о Другом српском устанку (странице 69, 70 и 71) па повежи почетак и крај реченица уписивањем одговарајућег слова на линије.

1) Други српски устанак избио је у _____	а) ...су поразили Турке.
2) Вођа устанка био је _____	б) ...оснивање Народне канцеларије у Београду.
3) У биткама на Љубићу, на Палежу, на Дубљу и код Пожаревца, Срби _____	в) ...Такову, 23. априла 1815. године.
4) У тим биткама истакли су се многи устаници, а нарочито _____	г) ...послао велику војску на Београдски пашалук како би угушио устанак.
5) Након те четири велике победе српских устаника, султан је _____	д) ...јер су Турци српском народу гарантовали олакшице у плаћању пореза.
6) Схвативши да има мале шансе да победи велику турску војску, _____	ђ) ...српски народ је учинио велики корак ка стицању самосталности.
7) Резултати тих преговора са Турцима су били повољни за Србе _____	е) ...Милош Обреновић.
8) Споразумом између Милоша и Марашли Али-паше Србима је омогућено _____	ж) ...Милош Обреновић је одлучио да отпочне преговоре са Турцима.
9) Другим српским устанком _____	з) ...Милош Обреновић и Танаско Рајић.

Б. Прочитај први пасус текста о борби за аутономију на страни 71 па на линијама напиши одговоре на дата питања.

1. Са којим државама је Милош Обреновић преговарао након разговора са Марашли Али-пашом?

_____ .

2. Какав је био Милошев однос према Османлијама, а шта је очекивао од Русије?

_____ .

3. Шта је био основни циљ Милоша Обреновића у том периоду његове владавине?

_____ .

В. Прочитај други пасус на страни 72 па попуни табелу.

Хагишериф	Година доношења	Шта је донео Србима?
Први		
Други		
Трећи		

Г. Прочитај први и други пасус на страни 73 и постави питања тако да наведени искази буду њихови одговори.

1. _____ ?

Године 1835, на празник Сретење, а израдио га је Димитрије Давидовић.

2. _____ ?

На Народној скупштини одржаној у Крагујевцу.

3. _____ ?

Кнез и Савет.

4. _____ ?

Зато што су га Срби донели без консултација са Османским царством и Русијом.

5. _____ ?

Зато што је овим уставом његова власт била исувише ограничена.

6. _____ ?

Крај Српске револуције.

Д. Прочитај први пасус на страни 74 и допуни реченице речима које недостају.

У циљу _____ Милошеве самовоље, Русија и Османско царство су заједнички израдиле Србији нови _____, који је донет _____ године у форми _____, у историји познат као _____ устав. По том, _____ хатишерифу, Милош је морао да _____ власт са _____ од седамнаест доживотно _____ чланова. Чланови Савета су се залагали за доследно _____ устава, те су због тога били познати као _____. С обзиром на то да Милош није желео да дели власт ни са ким, одлучио је да _____ 1839. године.

ПРИЛОГ 12

1. Прочитајте **први пасус о унутрашњој политици Србије на странама 76 и 77** и објасните који је акт донет у Србији у доба уставобранитеља – како се назива, ко га је приредио, када је донет и у чему се огледа његов значај.

Напишите подсетник у виду теза који ћете користити приликом излагања и припремите питања којима ћете након презентације проверити колико су остали ученици (публика) научили од вас.

2. Прочитајте **други пасус о унутрашњој политици Србије на страни 77** и објасните развој чиновништва у Србији у доба уставобранитеља.

Напишите подсетник у виду теза који ћете користити приликом излагања и припремите питања којима ћете након презентације проверити колико су остали ученици (публика) научили од вас.

3. Прочитајте **трећи пасус о унутрашњој политици Србије на страни 77** и објасните развој школства у Србији у доба уставобранитеља.

Напишите подсетник у виду теза који ћете користити приликом излагања и припремите питања којима ћете након презентације проверити колико су остали ученици (публика) научили од вас.

4. Прочитајте **четврти пасус о унутрашњој политици Србије на страни 77** и објасните развој културе у Србији у доба уставобранитеља.

Напишите подсетник у виду теза који ћете користити приликом излагања и припремите питања којима ћете након презентације проверити колико су остали ученици (публика) научили од вас.

5. Прочитајте **пети и шести пасус о унутрашњој политици Србије на страни 77** и објасните развој наоружања и инфраструктуре у Србији у доба уставобранитеља.

Напишите подсетник у виду теза који ћете користити приликом излагања и припремите питања којима ћете након презентације проверити колико су остали ученици (публика) научили од вас.

6. Прочитајте **први пасус о спољној политици Србије на страни 78** и објасните ко је био Илија Гарашанин и шта је он иза себе оставио. Објасните идеју којом се руководио.

Напишите подсетник у виду теза који ћете користити приликом излагања и припремите питања којима ћете након презентације проверити колико су остали ученици (публика) научили од вас.

ПРИЛОГ 13

А. Прочитај текст на страни 88 који говори о „Пролећу народа” па у свеску запиши одговоре на дата питања.

1. Шта је захтевало становништво већине европских земаља у првој половини XIX века?
2. Какве су се националне тежње јавиле у Италији и Немачкој, а какве у вишенационалним срединама попут Хабзбуршке монархије?
3. До чега су у пролеће 1848. године довели захтеви незадовољног становништва у већини европских земаља?
4. Под којим називом је овај догађај познат у историји?
5. Које земље су биле захваћене револуцијама 1848. године, а које нису?

Б. Прочитај први пасус о револуцији у Француској на странама 88 и 89 па у свесци опиши период владавине Луја Филипа (1830–1848) користећи следеће речи и изразе:

Јулска монархија, цензура, виши друштвени слојеви, нижи друштвени слојеви, незадовољство, врхунац

В. Прочитај други пасус о револуцији у Француској на страни 89, а затим напиши десет питања тако да искази наведени испод линија буду њихови одговори.

1. Када _____ ?

У фебруару 1848. године.

2. Које _____ ?

Опште право гласа и већа грађанска права.

3. Како _____ ?

Пуцала је у демонстранте.

4. Које _____ ?

Протеривање краља из земље.

5. Шта _____ ?

Почетак „Пролећа Народа”.

6. Какве _____ ?

Поново је укинута монархија, а проглашена република.

7. Како _____ ?

Друга република; трајала је од 1848. до 1852. године.

8. Ко _____ ?

Луј Наполеон, синовац Наполеона Бонапарте.

9. Када _____ ?

Године 1852.

10. Која _____ ?

Поново је укинута република и проглашено је Друго француско царство, које је трајало до 1870. године.

Г. Прочитај текст о револуцији у немачким земљама на страни 89, а затим у наведеном тексту пронађи 11 погрешних појмова, прецртај их па изнад њих упиши исправне.

На простору данашње Немачке у другој половини XIX века постојало је 39 већих држава, међу којима је Пруска била најслабија. Револуција у немачким земљама избила је у Берлину. Одатле се убрзо проширила и на друге немачке области, а најкрвавији сукоби били су у Франкфурту. Немачки парламент у Берлину окупио је посланике који су се залагали за уједињење, што је наишло на негодовање народа. Они су пруском цару Фридриху Вилхелму IV (1840–1861) понудили да буде краљ уједињене Немачке, што је он прихватио. То је довело до демонстрација, јер су револуционари који су се борили за уједињење хтели да задрже владаре немачких држава. Фридрих Вилхелм је угушио побуне уз помоћ војске.

Д. Прочитај први пасус о италијанској револуцији на страни 90 и допуни текст речима које недостају.

(1) _____ италијанске државе је контролисала (2) _____. На (3) _____, најразвијенија је била Краљевина (4) _____ (Пијемонт). У (5) _____ делу највећа је била (6) _____ држава, док је на југу била (7) _____. Двеју (8) _____. Широм ових територија почели су (9) _____ за (10) _____.

Ђ. Прочитај други и трећи пасус о револуцији у италијанским земљама на страни 90, а затим напиши шест питања тако да искази наведени испод линија буду њихови одговори.

1. _____ ?

Побуна Италијана почела је у Милану, а убрзо се проширила на Венецију и Папску државу, где је проглашена република.

2. _____ ?

Напетост се осећала и на северу Италије, пошто је народ желео да се ослободи Хабзбуршке власти, под чијом контролом се тај део Италије налазио.

3. _____ ?

До смиривања побуна у италијанским државама је дошло 1849. године.

4. _____ ?

Владари који су били на челу италијанских држава пре избијања побуне 1848. године повратили су своју власт, укинули републике и донели низ реформи.

5. _____ ?

Реформе које су владари увели после револуције у Италији 1848. године донеле су грађанима одређена права, а сељацима ослобођење од кметске зависности.

6. _____ ?

Реформе су довеле до укидања феудализма у италијанским државама.

Е. Прочитај прва три пасуса испод поднаслова *Револуција у Хабзбуршкој монархији* на странама 90 и 91 па допуни наведене ставке одговарајућим подацима.

БЕЧКА РЕВОЛУЦИЈА	
1. Година почетка:	
2. Захтеви:	- - -
3. Резултат:	

РЕВОЛУЦИЈА У УГАРСКОМ ДЕЛУ ХАБЗБУРШКЕ МОНАРХИЈЕ	
1. Година почетка:	
2. Покренули је:	
3. Захтеви:	
4. Вођа:	
5. Догађај који је означио крај револуције:	

ПРИЛОГ 14А

Карта Италије

ПРИЛОГ 14Б

Картице са инструкцијама

Група А

Прочитајте први и други пасус текста о уједињењу Италије на страни 93, проучите карту 4.1. на истој страни и урадите наведене задатке.

1. На немој историјској карти подебљајте границе и унесите називе земаља из којих се састојала Италија крајем XIX века, као и називе већих градова.
2. На мини-постеру наведите следеће:
 - под чијом влашћу су биле тадашње италијанске државе;
 - називе држава које су се истицале и по чему су се истицале, као и циљ који су имале;
 - ко је и када основао организацију Млада Италија и зашто је она била значајна;
 - ко је још, осим њеног оснивача, имао снажан утицај на ту организацију.

Припремите питања за публику.

Група Б

Прочитајте трећи и четврти пасус текста о уједињењу Италије на странама 93 и 94, као и текст у делу *По-моћ њри учењу* на 94. страни, и на мини-постеру наведите:

- назив државе која је одиграла велику улогу у уједињењу Италије, име њеног владара и идеју коју је он имао у вези са уједињењем Италије;
- кога је и када он поставио за министра спољних послова;
- начин на који је Камило Кавур издигао Пијемонт у ред европских сила;
- основне карактеристике Пијемонта крајем XIX века (број становника, индустрија и железница);
- због чега је Кавур тражио и добио подршку француског цара Наполеона III и шта је заузврат Француска добила од Пијемонта.

Припремите питања за публику.

Група В

**Плебисцији – народно гласање*

Прочитајте пети и шести пасус текста о уједињењу Италије на страни 94, као и текст у одељку *За радознале* на истој страни, и на мини постеру наведите:

- када је започео рат између Пијемонта и Аустрије и ко је изашао као победник у биткама код Мађенте и Солферина;
- колико је трајала и како је текла битка код Солферина;
- шта се догодило са Ломбардијом после рата;
- до чега је довело незадовољство грађана сицилијанским краљем, ко је подржао незадовољне грађане и шта је он желео;
- ток и исход Гарибалдијевих похода на Сицилију и Напуљ;
- када се и на који начин Краљевина Двеју Сицилија ујединила са Пијемонтом.

Припремите питања за публику.

Група Г

Прочитајте први и други пасус на страни 95, као и текст у кутку *За радознале* на истој страни и на мини постеру наведите:

- по чему је у историји Италије значајна 1861. година;
- које су државе остале изван граница Краљевине Италије;
- када се Венеција припојила Краљевини Италији и шта је томе претходило;
- шта је означило завршетак уједињења Италије;
- занимљивост у вези са поруком коју су присталице уједињења послале Ђузепеу Вердију након извођења опере *Бал њод маскама*.

Припремите питања за публику.

ПРИЛОГ 14В

А. Прочитај други пасус текста о уједињењу Немачке на страни 95 па у свеску запиши одговоре на наведена питања.

1. На колико држава су били подељени Немци почетком друге половине XIX века и које су државе биле највеће и најразвијеније?
2. Око ког питања су се спориле Аустрија и Пруска?
3. Зашто је Пруска имала предност у односу на Аустрију по питању уједињења немачког народа?

Б. Прочитај пасусе о уједињењу Немачке (последњи пасус на страни 95 и пасус на страни 96), па повежи питања и одговоре тако што ћеш на линију поред питања уписати одговарајуће слово.

Питања:

1. Ко је дошао на чело Пруске после смрти краља Фридриха Вилхелма IV? _____
2. Ко је 1862. године постављен за пруског канцелара? _____
3. Који је био циљ новог пруског канцелара? _____
4. Због чега је Бизмарк 1866. године заратио против Аустрије? _____
5. Како се завршила битка код Садове? _____
6. Које године је формиран Севернонемачки савез (Севернонемачка конфедерација)? _____
7. Која држава је контролисала Севернонемачки савез? _____
8. Која јака немачка држава са југа није ушла у Савез? _____
9. Која је држава искористила пораз Аустрије код Садове и припојила Венецију? _____

Одговори:

а) Ото фон Бизмарк	ђ) Пруска
б) Уједињење Немачке	е) Хтео је да је искључи из борбе за немачко уједињење
в) Краљ Вилхелм I (1861–1888)	ж) 1866.
г) Баварска	з) Италија
д) Немачка војска је поразила аустријску	

В. Прочитај пасусе о уједињењу Немачке (странице 97 и 98) па повежи почетак и крај сваке реченице тако што ћеш на линију уписати одговарајуће слово.

1) Стварање Севернонемачког савеза _____	а) ...пораз Француске је означио крај монархије у тој земљи.
2) Французи су сматрали да ће уједињена Немачка _____	б) ...дворцу Версај у Француској и тада је створено Друго немачко царство.
3) Бизмарк је покренуо рат против Француске и у одлучујућој _____	в) ...бици код Седана 1870. године победио Французе.
4) Француски цар Наполеон III је био заробљен, а _____	г) ...Вилхелм I, а Ото фон Бизмарк њен канцелар.
5) Победа Севернонемачког савеза снажно је одјекнула _____	д) ...у целој Европи и том савезу су се прикључиле и немачке државе с југа.
6) Уједињење Немачке проглашено је 1871. године у _____	ђ) ...пореметити однос снага у Европи, те је дошло до сукоба између њих.
7) У састав Немачке ушле су француске покрајине _____	е) ...Алзас и Лорена.
8) Цар (кајзер) Немачке је постао _____	ж) ...изазвало је незадовољство у Француској.

ПРИЛОГ 15

А. Прочитај текст о Кримском рату на странама 99 и 100 па допуни наведене ставке. Када завршиш, напиши у свесци одговоре на питања наведене испод табеле.

КРИМСКИ РАТ	
Место и период ратовања:	
Повод:	
Сукобљене стране на почетку рата:	
Државе које су се придружиле Османском царству:	
Поражена страна:	
Споразум којим је рат окончан:	

1. Зашто су се Француска и Велика Британија бориле на страни Османлија?
2. На који начин је позиција Русије у решавању Источног питања била ослабљена?
3. Које су државе, осим Русије, гарантовале безбедност хришћана након склапања мира у Паризу?

Б. Прочитај текст о Влашкој и Молдавији на страни 100, а затим напиши девет питања тако да искази наведени испод линија буду њихови одговори.

1. _____ ?

На простору данашње Румуније.

2. _____ ?

Вазалном.

3. _____ ?

Грчки кнезови уз подршку Османског двора.

4. _____ ?

Већу аутономију.

5. _____ ?

Долазак Александра Јоана Каузе (1859–1866) на чело обе кнежевине у зиму 1858/59. године.

6. _____ ?

Ујединио је Влашку и Молдавију у државу под називом Уједињене кнежевине Влашка и Молдавија.

7. _____ ?

Кнежевина Румунија.

8. _____ ?

На Берлинском конгресу 1878. године.

9. _____ ?

Уздигнута је у ранг краљевине на чијем је челу био краљ Карол I (1866-1914).

В. Прочитај текст о борби Бугара за независност на странама 100 и 101 па на датим линијама напиши одговоре на питања.

1. Зашто је Бугарска била важна великим силама?

_____ .

2. На који начин је Бугарска одржавала везе са Русијом?

_____ .

3. Које године и зашто је формирано Бугарско револуционарно веће?

_____ .

4. Ко су били носиоци борбе за независност Бугарске?

_____ .

5. Шта је одлучено по питању Бугарске на Берлинском конгресу 1878. године?

_____ .

6. Шта се догодило са Кнежевином Бугарском и Источном Румелијом 1885. године?

_____ .

Г. Прочитај прва два пасуса о Великој источној кризи на страни 101 и поређај наведене догађаје хронолошки тако што ћеш у квадрате испред догађаја уписати бројеве од 1 до 6, где број 1 означава догађај који се први догодио.

Османско царство је доживело пораз, а мир између Русије и Османског царства је склопљен у марту 1878. године у Сан Стефану.

Велика источна криза, једна од последњих фаза у решавању Источног питања, започела је 1875. године устанком Срба у Херцеговини.

Русија је настојала да створи велику бугарску државу под својим покровитељством да би контролисала целокупан простор Балкана.

Према Санстефанском миру, Србија, Црна Гора и Румунија је требало да постану независне државе.

Године 1876. у сукоб против Турака укључиле су се Србија и Црна Гора, а убрзо и Русија.

Амбиција Русије се није свидела другим великим силама, па су оне тражиле да се измене одредбе Санстефанског мира.

Д. Прочитај трећи пасус о великој источној кризи на страни 101 и на линијама испод наведи одлуке Берлинског конгреса које су се тичале Србије, Црне Горе, Румуније, Бугарске и Босне и Херцеговине.

ПРИЛОГ 16

А. Прочитај наведене пасусе, па са понуђеног списка наслова одабери по један за сваки пасус и напиши га на линијама. Води рачуна – један од наведених наслова је вишак.

- Абрахам Линколн убрзава почетак грађанског рата
- Абрахам Линколн – ослободилац и ујединитељ
- Афроамериканци у САД средином XIX века
- Разлике између Севера и Југа постају све очигледније
- Црнци на плантажама, староседеоци у резерватима
- Тотални обрт

а) _____

Средином XIX века, у јужним деловима САД још увек је постојало ропство. Положај црних робова, који су били афроамеричког порекла, и староседелачког становништва био је тежак. Робови су коришћени као радна снага на плантажама богатих земљопоседника са америчког југа. Староседеоцима је одузимања земља и били су приморани да живе у малим и ограниченим местима, резерватима.

б) _____

Север САД је, услед убрзане индустријализације средином XIX века, напредовао брже од Југа, где је основна привредна грана била пољопривреда, а црни робови основна радна снага. Тако је унутар САД дошло до крупних подела које су довеле до грађанског рата, у историји познатог као Амерички грађански рат, који је трајао од 1861. до 1865. године.

в) _____

Избором Абрахама Линколна (1861–1865), великог противника ропства, за председника САД 1861. године, дошло је до даљег раслојавања унутар САД. Једанаест држава на југу се отцепило од САД и створило Конфедерацију. Конфедералне Америчке Државе су се залагале за очување ропства. Стварање Конфедерације сматра се почетком грађанског рата. Насупрот Конфедерацији на југу, на северу је постојао савез држава, познат као Унија, који је желео да укине ропство. Године 1862. Абрахам Линколн донео је проглас о укидању ропства на простору Конфедерације, који није имао очекивани одјек јер је рат већ био у току, али је био важан корак ка укидању ропства.

г) _____

На почетку рата, војска Југа, на чијем је челу био генерал Роберт Ли, била је успешнија од војске Севера, коју је предводио генерал Јулисиз Грант. Како је рат одмицао, северњаци су постајали све успешнији из два разлога: Север је био богатији, те је самим тим имао већу и боље наоружану војску, и на њиховој страни су ратовали робови, који су били истакнути борци. За прекретницу у Америчком грађанском рату сматра се битка код Гетисбурга 1863. године, у којој су снаге Севера однеле велику победу.

д) _____

Рат је завршен 1865. године, када је Абрахам Линколн прогласио поновно уједињење Југа и Севера, а крајем исте године ропство је укинута на целокупној територији САД. Упркос укидању ропства на целој територији САД, већина Афроамериканца остала је у подређеном положају у односу на белце. Све до друге половине XX века, нарочито у јужним деловима, они су били жртве расизма.

Б. Прочитај наведене текстове па на линије упиши називе земаља на које се они односе. Напомена: два назива су вишак.

НЕМАЧКА, АУСТРИЈА, ВЕЛИКА БРИТАНИЈА, АУСТРОУГАРСКА, МАЂАРСКА,
ФРАНЦУСКА, РУСИЈА

1. Била је једна од економски најразвијенијих земаља у XIX веку. Имала је најјачу морнарицу и развијену индустрију. Током владавине краљице Викторије (1837–1901) доживљава економско-привредни процват. Период њене владавине познат је као викторијанска епоха. _____
2. Након уједињења је започела индустријски и привредни развој и тако унапредила наоружање и војну индустрију. Убрзо је постала најјача европска сила. _____
3. Упркос поразу од Пруске, успела је да се уздигне и доживи најпре индустријски, а касније и војни и економски развој. _____
4. Њена снага се огледала у величини територије и броју становника, али се суочавала са проблемима слабо развијене индустрије и великих социјалних разлика. У овој држави кметство је укинато 1861. године. _____
5. Ова држава добила је свој назив након што је Хабзбуршка монархија реформисана 1867. доношењем истоимене нагодбе. Том нагодбом, држава је била подељена на аустријски и мађарски део. Сваки део монархије имао је своја овлашћења, док су војска, финансије и спољна политика биле у заједничкој надлежности. _____

В. Прочитај први и други пасус на страни 108 и у свеску запиши одговоре на наведена питања. Пошто завршиш, погледај у Историјском атласу на 114. и 115. страни карту *Колонијални њоседи у свейу њред Први свейски рай* и на њој пронађи колоније које су биле под влашћу Велике Британије, Француске и Немачке.

1. Које је државе и области колонизовала Велика Британија?
2. По чему су се Канада и Аустралија разликовале од осталих британских колонија?
3. Шта је Велика Британија добила од Кине?
4. Која подручја и које државе је колонизовала Француска?
5. Које области је колонизовала Немачка?
6. Које државе нису успеле да остваре прекоморско колонијално царство?
7. Зашто се Русија сукобила са Јапаном?
8. На који простор је Аустроугарска усмерила своје ширење и чиме јој је то било омогућено?

ПРИЛОГ 17

А. Прочитај први пасус о другој индустријској револуцији на страни 111, а затим унеси следеће појмове на линије у тексту тако да добијеш смислене реченице:

привредног / фабричка / науке / саобраћаја / електрицитета /
металургије / нафте / техничких

Почетак индустријске револуције означила је употреба нових врста енергије: (1)_____ и (2)_____. У Великој Британији, а касније и у другим земљама Западне Европе долази до убрзаног (3)_____ напретка. У њима је мануфактуру заменила (4)_____ производња, а дошло је и до развоја (5)_____ (железница и пароброд), трговине и (6)_____. Стога су захтеви за примену (7)_____ у привреди и усавршавање (8)_____ новина стално расли.

Б. Прочитај пасус о нафти као извору енергије на страни 112 и запиши одговоре на дата питања у свеску.

1. Од када је позната нафта и када је и где поново откривена?
2. Шта је омогућио развој хемијске индустрије?
3. Где су нафтни деривати нашли своју примену и шта су они омогућили?
4. По ком принципу је радио клипни мотор и када је он усавршен?
5. Која се индустрија развила захваљујући клипном мотору?

В. Прочитај пасус о електрицитету као извору енергије на страни 112 и запиши одговоре на дата питања у свеску.

1. Код којих живих бића су људи у античким временима запазили електрицитет?
2. До каквог открића је дошао амерички научник и политичар Бенџамин Френклин у вези са електрицитетом и шта је захваљујући томе изумео?
3. Када је дошло до шире употребе електрицитета као извора енергије?
4. Како се развијала употреба електричне енергије до краја XIX века?

Г. Прочитај текст о научним открићима у XIX веку на страни 113 и допуни табелу траженим информацијама.

Научна област	Научник и земља порекла	Откриће и година открића
	Дмитриј Иванович Менделјејев, Русија	
		Микроорганизми, бактерије, вакцина против беснила, 1895.
	Вилхелм Рендген, Немачка	
		Теорија еволуције, 1859.

Д. Прочитај први пасус о реализму на страни 114, а затим попуни табелу именима писаца који су обележили ову епоху у наведеним државама.

Француска	Русија	САД	Енглеска	Србија

Ђ. Прочитај у уџбенику пасус који се односи на идеологију коју си извукао/ла, а затим у одговарајућој колони штриклирај (✓) информације које се односе на извучену идеологију.

Л = Либерализам, Р = Радикализам, К = Конзервативизам, Н = Национализам, СиК = Социјализам и комунизам

Информације које описују идеологије	Л	Р	К	Н	СиК
Настао у Великој Британији, касније се раширио у осталим деловима Европе.					
Бољи услови за радничку класу.					
Жеља да се нација уједини у јединствену државу или ојача постојећу.					
Одржавање старог поретка у друштву и безусловно поштовање власти, цркве и традиције.					
Личне слободе и права појединца на првом месту.					
Интерес нације је изнад интереса појединца.					
Друштво без социјалних разлика и неправди.					
Борба за већа права грађана у односу на владара и парламент.					
Присталице углавном интелектуалци.					
Стварање бескласног друштва.					
У економији, приватна својина, слободно тржиште и немешање државе у привреду.					
Противници мешања нижих слојева у политику.					
Ограничена власт владара, политичка права грађана загарантована уставом.					
Залагали се за диктатуру пролетаријата.					
Углавном припадници виших друштвених слојева.					
Пружање отпора владару који злоупотребљава власт.					
Револуционарна борба као једини начин преласка власти у руке радничке класе.					
Идеологију створили Карл Маркс и Фридрих Енгелс.					
Највише припадника средње класе – адвокати, лекари, професори и др.					
Залагали се за права жена и њихово активно учешће у политичком животу.					

ПРИЛОГ 18А

А. Прочитај прва два пасуса о Намесништву 1868–1872. на страни 125, а затим постави питања помоћу задатих упитних речи тако да искази наведени испод линија буду њихови одговори.

1. Како _____ ?

Унутрашња криза која је претила Србији због тога што кнез Михаило није имао наследника решена је избором Милана Обреновића (1868–1889), унука Милошевог брата Јеврема Обреновића, за новог владара.

2. Који _____ ?

С обзиром на чињеницу да је Милан Обреновић имао само четрнаест година када је изабран за кнеза, формиран је посебан орган, Намесништво.

3. Шта _____ ?

Задатак Намесништва био је да управља државом до Милановог пунолетства.

4. Ко _____ ?

Чланови Намесништва били су Јован Ристић, Јован Гавриловић и Миливоје Петровић Блазнавац.

5. Шта _____ ?

Године 1869. чланови Намесништва донели су нови устав, познат као Намеснички устав.

6. Како _____ ?

Према Намесничком уставу, Скупштина је добила већа овлашћења – законодавна власт подељена је између кнеза и Скупштине.

Б. Прочитај трећи и четврти пасус о Намесништву 1868-1872. на страни 125, па повежи почетак и крај реченица уписивањем одговарајућих слова на линије.

1. Иако је законодавна власт била подељена између кнеза и скупштине, _____	а) ...на ширење иницијативе за ослобађање од Турака међу Србима у Босни и Херцеговини и Старој Србији.
2. Намеснички устав је донет уз подршку Русије и _____	б) ...када је кнез Милан Обреновић преузео власт.
3. Намесничким уставом замењен је _____	в) ...о коначном ослобађању Балкана од Османског царства.
4. Убиство кнеза Михаила није спречило даље ширење идеје _____	г) ...стари Турски устав из 1838. године.
5. Спољна политика Србије од 1868. до 1872. године била је усмерена _____	д) ...у Србији још увек није била успостављена парламентарна демократија.
6. Намесништво је престало да влада 1872. године, _____	ђ) ...Аустроугарске, без мешања Османског царства.

В. Прочитај на страни 126 први пасус који говори о Србији у Великој источној кризи. Затим прочитај тврдње па уколико је тврдња тачна, заокружи слово Т, а ако је нетачна, заокружи Н, а онда тврдње које си означио/ла као нетачне напиши тако да буду тачне.

1. Устанак којим је започела Велика источна криза 1875. године назива се Невесињска пушка зато што је подигнут у околини Невесиња у Босни.	Т	Н
2. Став Русије и Аустроугарске је био да кнез Милан не треба да се меша у устанак познат под називом Невесињска пушка.	Т	Н
3. Кнез Милан је послушао савет Русије и Аустроугарске.	Т	Н

ПРИЛОГ 18Б

УЧЕНИК А

1. Шта је претходило објављивању рата Османском царству 1876. године?

Пре објављивања рата Османском царству 1876. године Србија и Црна Гора су потписале савез и војну конвенцију.

2. Ко је био на челу српске војске?

На челу српске војске _____

3. Које су проблеме имале Србија и Црна Гора када је дошло до првог српско-турског рата?

Србија није била довољно спремна и, упркос потписаној конвенцији, војне акције Србије и Црне Горе нису биле усаглашене.

4. Где су се водиле главне битке у овом рату?

Главне битке у овом рату _____

5. У којој бици је Србија однела победу, а у којој је претрпела пораз?

Србија је однела победу у бици код Шуматовца, недалеко од Алексинца, а претрпела је пораз у бици код Ђуниса, надомак Сталаћа.

6. Какав је био исход првог српско-турског рата?

Ратне операције су прекинуте захваљујући Русији, _____

УЧЕНИК Б

1. Шта је претходило објављивању рата Османском царству 1876. године?

Пре објављивања рата Османском царству _____

2. Ко је био на челу српске војске?

На челу српске војске био је руски генерал Михаил Г. Черњајев.

3. Које су проблеме имале Србија и Црна Гора када је дошло до првог српско-турског рата?

Србија није била довољно спремна и, упркос _____

4. Где су се водиле главне битке у овом рату?

Главне битке у овом рату водиле су се у долини Велике и Јужне Мораве.

5. У којој бици је Србија однела победу, а у којој је претрпела пораз?

Србија је однела победу у бици _____

6. Какав је био исход првог српско-турског рата?

Ратне операције су прекинуте захваљујући Русији, између Србије и Османског царства је склопљено примирје, а почетком 1877. године склопљен је мир, без промена границе.

ПРИЛОГ 19

А. Прочитај први пасус о унутрашњим приликама у Србији на страни 131 и попуни табелу.

Назив странке	Идеје за које се залагала	Предводници и/или угледни чланови
Либерална странка		
		Стојан Новаковић, Милутин Гарашанин и Милан Пироћанац
	Социјална правда, већа права сељака, шира овлашћења за локалне самоуправе	

Б. Прочитај други пасус о унутрашњим приликама у Србији на страни 131 и запиши одговоре на дата питања у свеску.

1. Која странка је била уз краља Милана Обреновића, а која му се противила?
2. Шта су радикали највише замерали краљу?
3. Зашто се незадовољство према краљу пренело на шире народне слојеве?
4. Шта је био повод за Тимочку буну и када је она избила? Која странка је подстакла Тимочку буну?
5. Како се Тимочка буна завршила и шта се након ње догодило са вођом радикала?

В. Прочитај први пасус о српско-бугарском рату на страни 131 и допуни наведене ставке одговарајућим информацијама.

1. Година избијања рата:
2. Узрок:
3. Повод:

Г. Прочитај други пасус о српско-бугарском рату на странама 131 и 132 и текст у одељку *За радознале* на страни 132 па у сарадњи са учеником до себе одговори на наведена питања.

1. Зашто је Србија изгубила рат против Бугарске?
2. Колико је трајала битка код Сливнице, коју је почетну предност имала српска војска у односу на бугарску војску у самој бици, како је битка текла и како се завршила?
3. Којој држави се краљ Милан обратио за помоћ и на који начин је та држава помогла Србији?
4. Како је исход српско-бугарског рата утицао на углед Србије и њеног владара у међународној јавности?

Д. Прочитај трећи пасус текста о српско-бугарском рату на страни 132 и у сарадњи са учеником до себе одговори на наведена питања.

1. Зашто је краљ Милан размишљао о повлачењу са престола, тј. о абдикацији?
2. Који важан документ је, у договору са три политичке странке, донео краљ Милан годину дана пре повлачења?
3. Зашто се устав из 1888. године сматра једним од најмодернијих европских устава тога времена?

ПРИЛОГ 20

А. Прочитај први пасус о унутрашњој политици краља Александра Обреновића на странама 135 и 136 и запиши одговоре на дата питања у свеску.

1. Зашто је краљ Александар Обреновић позвао свог оца Милана Обреновића да се врати у Србију?
2. Које године се Милан Обреновић вратио у Србију и које промене је изазвао његов повратак?

Б. Подсети се главних одлука устава из 1869. на страни 125 (трећи пасус) и устава из 1888. године на страни 132 (други пасус), а затим размисли и у сарадњи са учеником до себе прокоментариши зашто је краљ Александар заменио устав из 1888. оним из 1869. године.

В. Прочитај други пасус о унутрашњој политици краља Александра Обреновића на страни 136 па поређај наведене догађаје хронолошки тако што ћеш у квадрате испред догађаја уписати бројеве од 1 до 4, где број 1 означава догађај који се први одиграо.

Милан Обреновић је искористио Ивањдански атентат за хапшење и прогон радикала, који су били оптужени за организовање атентата.

У то време краљ Александар је све више државног новца улагао у јачање војске, а његова одлука да постави свог оца за команданта активне војске изазвала је додатно незадовољство.

По повратку у Србију, Милан Обреновић се све више мешао у унутрашње послове земље, што је изазвало бурну реакцију његових противника, нарочито радикала.

Врхунац незадовољства према Милану Обреновићу испољен је 1899. године, када је у Београду на њега покушан атентат, у историји познат као Ивањдански атентат.

Г. Прочитај текст о спољној политици краља Александра Обреновића на страни 137 и помоћу датих израза и речи постави питања тако да реченице испод буду њихови одговори.

1. На коју _____ ?

На почетку своје владавине краљ Александар се ослањао на Аустроугарску.

2. Из којих _____ ?

Краљ Александар се касније окренуо Русији зато што Аустроугарска није подржала српске интересе у Старој Србији (областима Србије које су остале под турском влашћу) и није одобравала његов брак са Драгом Машин. Осим тога, Русија је пружила помоћ у борби за ослобођење Старе Србије од Турака.

3. На који _____ ?

Краљевина Србија је помагала Старој Србији у образовању и просвећивању – отваране су школе, слале су се књиге и доводили су се учитељи.

4. Како се назива _____ ?

У циљу заштите Срба од турског и албанског насиља, као и од бугарске револуционарне организације ТМОРО (касније назване ВМОРО), у Старој Србији је 1897. године започела српска четничка акција.

5. У каквим _____ ?

Краљ Александар је био у добрим односима са Црном Гором.

6. Колико _____ и где _____ ?

Краљ Александар се састао са црногорским књазом Николом три пута – у Бечу, на Цетињу и у Београду, где му је приредио срдчан дочек.

ПРИЛОГ 21

А. Пажљиво прочитај наведене пасусе (1–3), а затим од датих реченица (а–г) изабери ону која се надовезује на садржај пасуса и допиши одговарајуће слово на линију после пасуса. Једна реченица је вишак.

Реченице:

- а) Њиме је књаз Данило желео да њосстави њемеље модерне Црне Горе.
- б) Тиме је Црна Гора укинула Цетињску митрополију.
- в) Црна Гора је њад добила њеријоријално њоширење и сѡекла већи уљед међу евројским земљама.
- г) Тиме је у Црној Гори њресѡало доба владичансѡва и насѡујило доба свѡјовне власѡи које је ѡрајало од 1852. до 1918. ѡдине.

1. После смрти владике Петра II Петровића Његоша 1851. године, на чело Црне Горе долази његов синовац Данило Петровић (1851–1860). Он је био први владар ове земље који није претходно био посвећен за цетињског митрополита. Уз подршку Русије, узео је титулу књаза (кнеза) и тако раздвојио световну од духовне власти. _____
2. Књаз Данило је настојао да сузбје племенске сукобе и створи државну управу са јаким чиновничким апаратом. Године 1855. донет је Законик Данила Првог, који је писан по узору на Законик Петра I Петровића Његоша; у њему се говори о правима и слободама црногорских грађана. _____
3. Књаз Данило се борио за ослобођење Црне Горе од Турака, те је помагао устанке против османске власти у Херцеговини. Како би казнила Црну Гору због помоћи устаницима у Херцеговини и осујетила увођење световне власти у Црну Гору, турска војска је, предвођена Омер-пашом Латасом, започела рат са Црном Гором који је трајао од 1852. до 1853. године. У њему је Црна Гора поражена. Највећа борба против Турака која је вођена у време књаза Данила била је битка на Граховцу 1858. године, у којој су црногорски и херцеговачки устаници поразили Турке. _____

Б. Прочитај први пасус о учешћу Црне Горе у Великој источној кризи на страни 139 и 140 и допуни текст понуђеним изразима тако да добијеш тачне реченице. Два израза су вишак.

Омер-паша Латас / коначно ослобођење / славно завршио / кнежевина Србија / књаза Данила / Балканског савеза / неславно завршио / српских земаља / јединствену српску / краљевина Србија

Након убиства (1) _____, на чело Црне Горе дошао је Никола Петровић. Основна политичка идеја књаза Николе била је (2) _____ од Турака, те је он 1862. започео и, упркос помоћи Русије, (3) _____ рат против Турака, које је предводио (4) _____. Књаз Никола се заједно са српским кнезом Михаилом залагао за стварање (5) _____ против Турака. Зато су Црна Гора и (6) _____ склопиле уговор о савезу којим је било предвиђено уједињење Србије, Црне Горе и других (7) _____ у (8) _____ државу на чијем челу је требало да буде кнез Михаило Обреновић. Ову идеју је онемогућио атентат на кнеза Михаила.

В. Прочитај други и трећи пасус о учешћу Црне Горе у Великој источној кризи на страни 140 и поред сваке тврдње напиши слово Т ако је тачна, односно Н ако је нетачна.

1. Књаз Никола се активно укључио у Велику источну кризу.
2. Књаз Никола је ушао у директан сукоб са Турцима 1875. године.
3. Црногорци су победили Турке у биткама на Вучијем долу и Фундини.
4. Црногорци су заузели Никшић, Бар и Улцињ 1877. године.

ПРИЛОГ 22А

Картице са питањима

1. Како су Срби покушали да искористе револуцију у Хабзбуршкој монархији 1848. године?
2. Како су мађарски револуционари реаговали на захтев српског народа за територијалном аутономијом?
3. Шта је учинио карловачки митрополит Јосиф Рајачић поводом неиспуњења српских захтева о територијалној аутономији?
4. Шта је био циљ Мајске скупштине?
5. Какав су захтев представници Срба у Угарској упутили Бечу на Мајској скупштини и какву су одлуку донели?
6. Које територије је требало да обухвати Српска Војводина?
7. Како је била организована власт у Српској Војводини и који град је био предвиђен за седиште Српске Војводине?
8. Која је црквена титула била додељена митрополиту Јосифу Рајачићу на Мајској скупштини?
9. Како су одлуке Мајске скупштине утицале на односе између Срба и Мађара?
10. Како је Кнежевина Србија помагала својим сународницима у Угарској?
11. Како је текао и како се завршио српско-мађарски сукоб?
12. На који начин је хабзбуршки цар Франц Јозеф наградио Србе који су били одани Бечу и казнио Мађаре који су били против бечког двора?
13. У чему се Војводство Србије и Тамишког Баната разликовало од Српске Војводине?
14. Како је било уређено Војводство Србије и Тамишког Баната?
15. Какав је био састав становништва у Војводству Србије и Тамишког Баната?
16. Шта је Франц Јозеф учинио са Војводством Србије и Тамишког Баната 1860. године?
17. Шта су учинили Срби 1861. године као још један покушај да добију територијалну аутономију у Хабзбуршкој монархији?

Картице са одговорима

У Хабзбуршкој монархији, револуција из 1848. године започела је у Бечу, одакле се убрзо проширила и на угарски део. Срби су хтели да искористе овакву ситуацију и покушају да затраже територијалну аутономију у односу на Угарску.

Мађарски револуционари су одбили захтев Срба за територијалном аутономијом.

Сазвао је скупштину у Сремским Карловцима, која је одржана у мају 1848. године, па је у историји позната и као Мајска скупштина.

Циљ је био и да се власти у Бечу упознају са захтевом Срба за територијалном аутономијом у оквиру Угарске.

На њој су представници Срба из Угарске упутили захтев Бечу за српску аутономију и одлучили да прогласе Српску Војводину (Српску Војводовину).

Српска Војводина (Српска Војводовина) требало је да обухвата Бачку, западни Банат, Срем и Барању.

За војводу је био постављен пуковник у аустријској војсци, Србин Стеван Шупљикац, а формиран је и привремени орган – Српски главни одбор, на чијем челу је био Ђорђе Стратимировић. За седиште Српске Војводине био је предвиђен Нови Сад.

Митрополиту Јосифу Рајачићу била је додељена титула патријарха.

Мађарска револуционарна влада одбацила је одлуке Мајске скупштине и све српске захтеве, и тако је између Срба и Мађара дошло до рата.

Кнежевина Србија је организовано слала добровољце, предвођене војводом Стеваном Книћанином.

Између Срба и Мађара водиле су се жестоке борбе код града Сентомаша, који је због херојске борбе Срба касније прозван Србобран. С друге стране, Мађари су 1849. године топовима готово разрушили Нови Сад. Српско-мађарски сукоб је окончан након што је удружена аустријска и руска војска поразила Мађаре у бици код Вилагоша 1849. године.

Потврдио је Јосифа Рајачића за српског патријарха и царском одлуком из 1849. године дозволио формирање Војводства Србије и Тамишког Баната.

Територија Војводства била је већа него што су Срби захтевали, јер су јој прикључени делови источног Баната у којима је румунско становништво чинило већину, али су зато делови Срема, Бачке и Баната, који су били у саставу Војне крајине, остали изван граница Војводства.

На челу Војводства налазио се аустријски гувернер, службени језик је био немачки, седиште је било у Темишвару, а титулу војводе је цар Франц Јозеф доделио себи.

Срби су чинили отприлике петину становништва Војводства. Најбројнији народи били су Румуни, затим Немци, Срби и Мађари.

Увидевши да је престала опасност од нове побуне Мађара, цар Франц Јозеф је 1860. године укинуо Војводство и ту територију припојио Угарској.

Срби су 1861. године сазвали Благовештенски сабор, на коме су поново тражили стварање посебне територије у Монархији, али власти су овај захтев одбиле.

ПРИЛОГ 22Б

А. Прочитај први пасус о развоју политичког живота Срба у Аустроугарској на страни 145 и допуни наведене ставке.

Назив удружења: _____

Година и место оснивања: _____

Структура чланства: _____

Водеће личности: _____

Идеал: _____

Година и разлог забране рада: _____

Б. Прочитај други пасус о развоју политичког живота Срба у Аустроугарској (странице 145 и 146) па допуни наведене ставке, а затим у свесци напиши одговоре на питања дата испод табеле.

ПРВА СРПСКА ПОЛИТИЧКА СТРАНКА У АУСТРОУГАРСКОЈ	
Назив странке:	
Година и место оснивања:	
Оснивач:	
Странка се залагала за:	
Средство комуникације:	

1. Колико дуго је деловала Српска слободоумна странка и шта се са њом догодило?
2. Које странке су биле најбројније, ко их је предводио и за шта су се оне залагале?
3. Зашто су међу Србима до краја XIX века све већу популарност добијали српски представници који су били чланови владајуће угарске Либералне странке?

В. Прочитај пасусе о Србима у Хрватској и Славонији и у Далмацији на страни 146, па повежи почетак и крај сваке реченице тако што ћеш на линије уписати одговарајућа слова.

1. Аустроугарском нагодбом из 1867. године, Хрватска и Славонија су _____	а) ...равноправност Срба и Хрвата, слободну употребу ћирилице и слободу вероисповести.
2. Припајањем тек укинуте Војне _____	б) ...крајине, Хрватска и Славонија су се додатно прошириле 1881. године.
3. Међу Србима на простору Хрватске и Славоније било је _____	в) ...главни проблем Срба у Хрватској и Славонији.
4. Српска самостална странка, основана 1881. године, била је _____	г) ...од којих је најпознатија била Српска банка у Загребу.
5. Српска самостална странка се залагала за _____	д) ...удружење Привредник, које се бринуло о школовању српске деце.
6. Непризнавање српске националне посебности представљало је _____	ђ) ...важан економско-политички фактор.
7. Захваљујући деловању српских посланика у Сабору, 1887. године донет је _____	е) ...активних политичара у хрватским странкама, који су учествовали у Хрватском сабору.
8. Срби у Хрватској и Славонији представљали су _____	ж) ...припале угарском, а Далмација аустроугарском делу монархије.
9. Крајем XIX века, Срби су основали више штедионица и банака _____	з) ...прва српска странка на простору Хрватске и Славоније.
10. Срби у Хрватској и Славонији основали су и _____	и) ...Српски закон којим су регулисана права Срба у Хрватској.

ПРИЛОГ 23А

А. Прочитај пасус о Великој Британији на страни 152 и у сарадњи са учеником до себе попуни табелу издвајајући проблеме са којима се Велика Британија суочила, као и начине на који су они решени:

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА на почетку XX века	
1. Проблем:	
Решење:	
2. Проблем:	
Решење:	
3. Проблем:	
Решење:	

Б. Прочитај пасус о Француској на почетку XX века на страни 152 и у сарадњи са учеником до себе запиши у свесци две реченице о политичким струјама у Француској користећи наведене речи и групе речи:

шовинисти, клерикалци, републиканци, социјалисти, оштре мере, уступци радничкој класи

В. Прочитај пасус о Немачкој на почетку XX века на страни 153 и у свесци одговори на дата питања.

1. Које индустријске гране су биле веома развијене у Немачкој крајем XX века?
2. Са којим проблемом се Немачка суочавала од уједињења 1871. до почетка Првог светског рата 1914. године? На шта није могла да рачуна и због чега?

Г. Прочитај пасус о Русији на почетку XX века на страни 153 и одговори на дата питања.

1. У чему се огледа напредак Русије на преласку из XIX у XX век?
2. Са којим проблемима се тада суочавала Русија и до чега су ти проблеми довели?
3. Која два догађаја су допринела окончању револуције у Русији 1905. године?

ПРИЛОГ 23Б

А. Прочитај други пасус о Африци као жаришту непрекидних сукоба интереса на страни 154 и постави питања тако да искази наведени испод линија буду њихови одговори.

1. **Где и када** _____ ?
У Лондону 1904. године.
2. **У чему се огледа** _____ ?
Начињен је крупан корак у формирању Антанте.
3. **Којим** _____ ?
Руско-француским уговором из 1894. године.
4. **Која** _____ ?
Русија, након што је постигла договор са Великом Британијом о колонијама на Блиском и Средњем Истоку.
5. **Који** _____ ?
Савез Централних сила.
6. **Када је и како** _____ ?
Настао је 1879. године склапањем савеза између Немачке и Аустроугарске.
7. **Које** _____ ?
1882. године.

Б. Прочитај трећи пасус о Африци као жаришту непрекидних сукоба интереса на страни 155 па допуни одговоре на дата питања.

1. Зашто је пораз Русије у руско-јапанском рату подстакао Немачку и Аустроугарску на агресивнију политику?
Зато што је _____ Русије слабила.
2. Шта је Немачка урадила у духу агресивније политике коју је водила?
Ојачала је своју ратну _____.
3. Како је дошло до Прве мароканске кризе?
Након што су _____ и Велика Британија потписале споразум о _____, Немачка је изјавила да ће бранити _____ ове афричке државе.
4. Како је Прва мароканска криза утицала на односе између Француске и Немачке, односно између Велике Британије и Француске?
Односи између _____ и _____ били су затегнути, док је Велика Британија _____ Французима сву потребну _____ у случају _____ са Немачком.
5. На који начин је решена Прва мароканска криза?
Мароко је остао _____ држава, али под утицајем Француске и _____.

В. Прочитај четврти пасус о Африци као жаришту непрекидних сукоба интереса на странама 155 и 156 и допуни дата питања и одговоре одговарајућим речима.

1. Како је започела _____ мароканска криза, позната и као _____ скок?
Французи су 1911. године _____ марокански град _____, а Немци су, као _____ на то, усидрили свој ратни _____ „Пантер” у луци _____.
2. Како је решена _____ мароканска криза?
_____ је признала _____ Француске у _____, а _____ је уступила _____ поседе у _____ и Конгу.

ПРИЛОГ 24А

А. Прочитајте први пасус текста о примени научно-технолошких открића на страни 159 и саставите питања користећи текст у уџбенику и понуђене речи.

1. Када / аутомобилска индустрија?
2. Ко / револуција / аутомобилска индустрија / саобраћај?
3. Који / 1908. година?
4. Шта / омогућити / XX век?

Б. Прочитајте други пасус текста о примени научно-технолошких открића на страни 159 и саставите питања користећи текст у уџбенику и понуђене речи.

1. Који / почетак XX века / даљи / саобраћај?
2. Шта / 1903. година / Северна Каролина?
3. Шта / 1909. година?
4. Какву / Први светски рат?

В. Прочитајте трећи пасус текста о примени научно-технолошких открића на страни 160 и текст поред слике Николе Тесле на истој страни и саставите питања користећи текстове у уџбенику и понуђене речи.

1. Ко / искорак?
2. Шта / захваљујући?
3. Који / најзначајнији?
4. Која / мера / име?

Г. Прочитајте четврти пасус текста о примени научно-технолошких открића (странице 160 и 161) и саставите питања користећи текст у уџбенику и понуђене речи.

1. Који / прекретница / телекомуникација?
2. Коју / мана?
3. Шта / омогућити / удаљеност?
4. Која / 1901. година?

ПРИЛОГ 24Б

А. Прочитај текст о научним теоријама које су мењале поглед на свет на страни 161, а затим у квадрате поред наведених ставки упиши одговарајуће слово на кога се ставка односи:

А – Алберт Ајнштајн / К – Марија и Пјер Кири / Ф – Сигмунд Фројд

добитници Нобелове награде

теорија релативитета

могућност примене радиоактивности у медицини

откриће хемијских елемената радијума и полонијума

психоанализа

допринос на пољу физике и хемије

Б. Допуни реченице у тексту понуђеним групама речи и именима и сазнај какав је био положај жена у другој половини XIX и почетком XX века.

високог образовања / праведне зараде / Емелин Панкхерст / привредно-технолошком / велики борци / родитељска права / ускраћивано право / у другој половини / хапшене и затваране / јавних функција / први покрети / о општем праву гласа / из средње класе / поседовање имовине / уродили су плодом

Захваљујући (1)_____ напредку, положај жена (2)_____

XIX века био је знатно побољшан. Женама (нарочито онима (3)_____)

је омогућено стицање (4)_____, а касније и запослење. Ипак, женама је дуго

било (5)_____ гласа, право на обављање (6)_____ и на (7)

_____, једнаке онима које за исте послове добијају мушкарци. Жене нису има-

ле право на (8)_____, а нису имале ни брачна и (9)_____.

Стога су се у Западној Европи и Америци јавили (10)_____ за права жена, а

њихови (11)_____ биле су Енлескиња (12)_____ и Неми-

ца Клара Цеткин. Упркос томе што су биле (13)_____ због демонстрација које

су организовале, њихови напори (14)_____ по завршетку Првог светског рата,

када су државе у Европи и свету постепено доносиле законе (15)_____, који су

се односили и на мушкарце и на жене.

ПРИЛОГ 25

А. Прочитај први пасус текста о променама у Србији након Мајског преврата на страни 163 и на основу датих теза прокоментариши са учеником до себе неке од тих промена.

- династија Обреновић
- Народно представништво
- Устав из 1888. године
- заклетва краља Петра I Карађорђевића
- поновно успостављање парламентаризма

Б. Прочитај други и трећи пасус истог текста на странама 163 и 164 и на основу њих запиши у свеску следеће информације:

- а) страначке промене које су уследиле у Краљевини Србији након враћања устава из 1888. године;
- б) како се звала организација која је била значајан политички фактор и ко су били њени чланови;
- в) име и функцију најзначајнијег политичара у Краљевини Србији после 1903. године.

В. Прочитај текст *Србија и Антанџа* на страни 164 и у свеску запиши одговоре на наведена питања.

1. Зашто је Краљевина Србија била наклоњенија Антанти?
2. Зашто се Велика Британија противила приближавању Србије Антанти?
3. Како је противљење Велике Британије приближавању Србије Антанти утицало на њихове међусобне дипломатске односе?

Г. Прочитај први пасус о Царинском рату (1906–1911) и Анексионој кризи (1908–1909) на странама 164 и 165 и запиши у свеску одговоре на питања:

1. Од које до које године је трајао Царински рат?
2. Шта је био узрок Царинског рата?
3. Који догађај је означио почетак Царинског рата?
4. На који начин је Србија решила извоз својих производа након почетка Царинског рата?
5. Који догађај је означио завршетак Царинског рата?
6. Какав је значај за Краљевину Србију имала победа у Царинском рату?

ПРИЛОГ 26А

Картице са инструкцијама за историчаре

1. Поздравите књаза Николу, кажите му да сте чули да је био аутократски владар, али је у једном тренутку постао свестан да су Црној Гори неопходне озбиљне реформе и да знате да је прве реформе спровео у државној управи, тј. да су одмах по стицању независности формиран Државни савет, министарства и Велики суд. Тражите да вам мало детаљније објасни какву су власт имали органи које је формирао. Захвалите на одговору.

2. Поздравите књаза Николу, реците му да вам се допада начин на који објашњава своје потезе и замолите га да вам каже који је нови закон донет у Црној Гори за време његове владавине, ко је био његов аутор, које године је донет и шта је тим законом било регулисано. Пошто добијете одговор, кажите му да сте чули да је он октроисао устав 1905. године и затражите да вам објасни шта то значи и који је значај тај устав имао за Црну Гору. Захвалите на одговору.

3. Реците књазу Николи да је похвално што је спровео реформе на унутрашњем плану у Црној Гори, али му напомените да сте чули да школство у Црној Гори није било развијено. Питајте га да ли је тачно да је у Црној Гори до XX века постојало само неколико основних и средњих школа, а да факултети нису постојали и тражите да вам објасни где су млади људи из Црне Горе стицали високо образовање. Пошто добијете одговоре на питања у вези са образовањем, замолите књаза Николу да вам каже нешто о развоју саобраћаја и трговине у Црној Гори за време његове владавине.

4. Кажите књазу Николи да вам је познато да је он, попут својих предака, а нарочито владике Петра II, био надарен за књижевност. Питајте га шта је написао, а затим га замолите да изговори стихове из једне од својих песама, по избору. Пошто изговори стихове, аплаудирајте му и изразите своје дивљење.

ПРИЛОГ 26Б

Картице са инструкцијама за књаза Николу

1. Отпоздрави, потврди да си био аутократа и затражи да ти објасне шта значи када неко влада аутократски. Пошто ти одговоре на питање, реци да су добро чули и да јеси формирао Државни савет, министарства и Велики суд. Објасни да је Државни савет био орган законодавне власти који је припремао предлоге закона и решавао унутрашње сукобе, а да си чланове Државног савета постављао ти лично и да су они били одговорни директно теби. Кажи да су министарства имала извршну власт, односно да су спроводила законе које је доносила законодавна власт, и нагласи да је формирањем Великог суда почело да се развија судство у Црној Гори.

2. Захвали историчарима на похвали и кажи да је за време твоје владавине, 1888. године, донет Општи имовински законик. Реци да је аутор тог законика био Валтазар Богишић и да су њиме били регулисани имовински односи. Застани и саслушај ново питање, а затим кажи да је тачно да си 1905. године октроисао устав, што значи да си га донео без Скупштине, и објасни да је Црна Гора тиме постала уставна, али не и парламентарна монархија. Испричај им да си самовољно смењивао судије и министре, да си заступао државу у иностранству и да си био командант војске. На крају им поносно реци да мораш да додаш још један податак иако те нису питали, а то је да си, према Уставу који си октроисао, законодавну власт делио са Народном скупштином, а извршну са Министарским савјетом.

3. Захвали историчарима на похвалама и потврди да је тачно да је у Црној Гори до XX века постојало само неколико основних и средњих школа, а да факултети нису постојали. Објасни да су млади људи из Црне Горе стицали високо образовање у Србији и у другим земљама. Нагласи да је у време твоје владавине на Цетињу отворена Богословија, која је уједно била и школа за учитеље. Застани и саслушај нова питања, а затим објасни да су се саобраћај и трговина у Црној Гори споро развијали због планинског терена, али да је 1908. године отворена пруга Бар–Вирпазар, што је био најзначајнији догађај за развој црногорске железнице.

4. Покажи да ти је драго што те историчари препознају и као писца и кажи да си углавном писао родољубиве песме, спевове и драме у стиху, међу којима је најпознатија *Балканска Царица*. Реци им да си написао и *Аутобиографију*, за коју кажу да је пристрасна, иако ти мислиш да није, и да имаш сазнање да то твоје дело представља врло важан историјски извор. Пошто те саговорници замоле да изговориш стихове из једне од својих песама по избору, кажи им да ћеш то учинити са великим задовољством и најави да ћеш говорити стихове из песме *Онамо, 'намо*, која је настала након склапања савеза са кнезом Михаилом Обреновићем 1866. године. Устани, заузми позу као да си се загледао у даљину и позиваш свој народ да те прати, и изговори следеће стихове:

Онамо, 'намо... за брда она,
гдје небо плаво савија свод;
на српска поља, на поља бојна,
онамо, браћо, спремајмо ход!

Захвали историчарима на аплаузу.

ПРИЛОГ 27

A. Срби у Аустроугарској

Прочитајте други пасус на страни 172 и писмено, у свесци, одговорите на наведена питања.

1. Шта је био циљ укидања црквено-школских аутономија у Аустроугарској почетком XX века?
2. Коју је промену у угарско школство унео Апоњијев закон 1907. године и како се та промена одразила на српско становништво у Угарској?
3. Када је дошло до потпуног укидања црквено-школске аутономије у Угарској и ко је потписао уредбу о укидању црквено-школске аутономије?
4. Како је укидање црквено-школске аутономије утицало на остала права српског народа у Аустроугарској?

B. Срби у Босни и Херцеговини

Прочитајте пасус испод *Историјској извора* на страни 173 и писмено, у свесци, одговорите на наведена питања.

1. Која је била сличност у тежњама између Срба у Босни и Херцеговини и Срба у Угарској?
2. Који је догађај поново угрозио права Срба у Босни и Херцеговини, која су 1905. године била делимично остварена?
3. Који је документ био донет у Босни и Херцеговини 1910. године и због чега је он, између осталог, био веома важан?
4. Зашто Босански сабор није имао велика овлашћења?
5. Зашто је формирана организација *Млада Босна* и ко ју је чинио?

B. Срби на простору Хрватске и Славоније

Прочитајте први пасус на страни 174 и писмено, у свесци, одговорите на наведена питања.

1. На који начин су се и зашто удружили српски и хрватски политичари; шта је формирано 1905. године?
2. Ко је био предводник српског, а ко хрватског дела коалиције?
3. Какве је политичке успехе имала Хрватско-српска коалиција, упркос притисцима Аустроугарске?
4. Када је и зашто дошло до Велеиздајничког процеса?
5. Како је Велеиздајнички процес утицао на Хрватско-српску коалицију?

ПРИЛОГ 28

Прочитај наведене пасусе и на линије упиши одговарајући наслов за сваки пасус. Два наслова су вишак.

Размирице између држава унутар Балканског савеза
 Србија и Бугарска постају кичма Балканског савеза
 Тајни план о подели освојених области и разграничењу
 Став великих сила према тежњама балканских држава
 Двојност српско-бугарског споразума
 Разлог формирања савеза балканских држава
 Грчка и Црна Гора приступају савезу балканских држава

1. _____
 Осим што су хтеле да помогну и ослободе своје хришћанске сународнике који су живели на простору Османског царства, балканске државе су настојале и да се територијално прошире и поврате области које су током средњег века биле у њиховом саставу. Да би оствариле свој циљ, било је потребно ослободити Балканско полуострво од турске власти, а једини начин да у томе успеју био је да формирају савез балканских држава.
2. _____
 Жеља за територијалним проширењем довела је до сукоба интереса између балканских држава. Србија је желела излаз на море и област Старе Србије. Бугарска је хтела да се прошири на простор данашње државе Северне Македоније, Грчка је тражила Солун, област Тракије и територије јужно од Охридског језера, а Црна Гора проширење ка северу и истоку и Скадар са околином. Највише проблема правило је питање територије око долине реке Вардар и области јужно и источно од ње, за које су биле заинтересоване Србија, Бугарска и Грчка.
3. _____
 У страху од појачаног утицаја Русије у случају пропасти Османског царства на Балкану, Немачка, Аустроугарска, Француска и Велика Британија су се противиле тежњама балканских држава, те су овај проблем посматрале у оквиру Источног питања.
4. _____
 Упркос спорним питањима, балканске државе су започеле стварање Балканског савеза, а због противљења великих сила, преговори су вођени у строгој тајности. Први споразум склопљен је између Србије и Бугарске, марта 1912. године. Потписници споразума између Србије и Бугарске били су председник српске владе Милован Миловановић и председник бугарске владе Иван Гешов. Касније су савезу приступиле Грчка и Црна Гора и тиме је створен Балкански савез.
5. _____
 Бугарско-српски споразум састојао се из два дела. Једним делом споразума била је договорена заједничка борба Србије и Бугарске против Османског царства, али и обавеза Србије да притекне у помоћ Бугарској уколико је нападне Румунија и обавеза Бугарске да помогне Србији уколико је нападне Аустроугарска. Другим делом споразума, тајним додатком, била је предвиђена заједничка акција против Турске ако би она својим деловањем угрозила националне и државне интересе обеју земаља или само једне од њих. Њиме је било договорено и решење територијалних спорова између ове две земље у случају победе над Турском, као и то да уколико ипак дође до неспоразума око договорене поделе територија, посредује руски цар.

ПРИЛОГ 29

А. Прочитај први пасус на страни 184, а затим у тексту испод пронађи шест погрешних појмова, прецртај их, па изнад њих упиши исправне.

Француска је политику ширења свог утицаја и културе на источне земље Европе и Мале Азије назвала „продор на исток”. Поред тога, све више се залагала за прераспodelу колонија. У таквој политици подржавала ју је Велика Британија. Осетивши да Француска постаје све више заинтересована за њихове колонијалне поседе, Русија и Немачка су формирале савез, којем се касније, из страха од јачања Француске, придружила и Аустроугарска. Из године у годину, велике силе су јачале своју војску.

Б. Допуни текст понуђеним речима/изразима.

аустроугарског / Видовдан / „Млада Босна”/ војним вежбама / Сарајевски атентат

Повод за избијање Првог светског рата био је (1)_____, који се догодио 28. јуна 1914, на (2)_____. Тога дана, Гаврило Принцип, члан тајне организације (3)_____, извршио је атентат на (4)_____ престолонаследника Франца Фердинанда и његову супругу, који су у Сарајево дошли да би присуствовали (5)_____ аустроугарске војске.

В. Прочитај текст, а затим у реченицама испод заокружи по једну од понуђених опција како би реченице биле тачне.

Русија, а касније и Црна Гора и Француска, стале су на страну Србије након што јој је Аустроугарска објавила рат. Немачка је 1. 8. 1914. године објавила рат Русији и Француској. По објави рата, немачке трупе су ушле у неутралну Белгију како би нападе Француску са североистока и то је био повод да Велика Британија објави рат Немачкој. Исте године, Османско царство је склопило тајни савез са Немачком. Поред европских земаља, у рат је 1914. године ушао и Јапан, желећи да овлада немачким колонијама у Азији.

1. Немачка је била на страни **Србије / Аустроугарске**.
2. Велика Британија је била савезник **Француске / Белгије**.
3. Османско царство је ушло у рат на страни **сила Антанте / Централних сила**.
4. Јапан је ушао у рат на страни **сила Антанте / Централних сила**.

Г. Прочитај текст на страни 185 о формирању фронта и ратним операцијама у Европи 1914. године па попуни табелу траженим информацијама.

Фронт	Сукобљене државе	Место битке	Победник
Западни			
Источни			
Балкански			

Д. Прочитај други, трећи и четврти пасус о ратним операцијама 1915. године (странице 186 и 187) па попуни табелу траженим информацијама.

Ратне операције	Сукобљене државе	Фронт	Исход ратних операција
Битка код Горлица			
Дарданелска операција и Галипољска битка			
Офанзива против Србије			

Ђ. Прочитај текст о ратним операцијама 1916. године на страни 187 па попуни табеле.

Ратне операције	Сукобљене државе	Циљ сукоба	Фронт

Највећа поморска битка		
Назив битке	Сукобљене државе	Победник

ПРИЛОГ 30

А. Прочитај први, други и трећи пасус о преломној 1917. години (странице 198 и 199) па запиши у свеску одговоре на дата питања.

1. Зашто су САД водиле неутралну политику у првим годинама Првог светског рата?
2. Шта је био узрок, а шта повод уласка САД у Први светски рат?
3. Ко је и када донео одлуку о улажењу САД у Први светски рат?
4. Зашто се приступање САД сматра једним од преломних догађаја у Првом светском рату?

Б. Пасусе под 1, 2 и 3 допуни понуђеним реченицама (означеним словима од а до љ) тако што ћеш на линије уписати одговарајуће слово. Води рачуна – једна од понуђених реченица је вишак.

Реченице:

- а) Своје захтеве истицали су паролом „мир, хлеб, земља”, којом су стекли велику подршку народа, нарочито радника и сеоског становништва.
- б) У њој је дошло до оружаног сукоба између царске власти и побуњеника.
- в) Овим је руско царство пало.
- г) Бољшевици су успели да заузму важне институције у Петрограду, укључујући и Зимски дворца, где је било седиште руске владе, и формирају Совјет народних комесара на челу са Лењином.
- д) Ова партија је гајила принципе комунизма, а њен вођа је био Владимир Иљич Лењин.
- ђ) Бољшевици су се залагали за комунизам.

Пасуси:

1. Прва револуција, позната као **Фебруарска револуција**, почела је у тадашњој руској престоници Петрограду, крајем фебруара 1917. године. _____ Побуњеници су, уз помоћ војске, убрзо заузели седиште царске владе и Думу (руски парламент) и ухапсили министре. Владар Русије, цар Николај II, у време револуције био је на Источном фронту, где је потписао документ којим се одрекао власти. _____ У Русији је тада формирана **привремена влада**, у којој је најуглазнија личност био **Александар Керенски**.
2. У Русији је у то време деловала **Руска социјалдемократска радничка партија**, која је била позната под називом **бољшевици**. _____ Бољшевици су се залагали за иступање Русије из Великог рата, поделу земље сељацима и обезбеђивање хране за све становнике. _____ Бољшевици су формирали своје оружане снаге – **Црвену гарду**, а имали су и тела која су се звала **совјети** (савети).
3. Незадовољство владом Александра Керенског, која није успела да побољша услове живота нити реши питање глади у Русији, довело је до нове револуције крајем октобра 1917. године (по новом календару почетком новембра), која је у историји позната као **Октобарска револуција**. _____ Неколико дана касније, однели су победу и у Москви, другом граду по значају у тадашњој Русији.

ПРИЛОГ 31

А. Прочитај први пасус на страни 206 па попуни табелу траженим информацијама.

СОЛУНСКИ ФРОНТ И КРАЈ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА	
Почетак пробоја Солунског фронта	
Борбени положај српске војске током пробоја	
Први велики успех пробоја	
Последица преласка српске војске преко Вардара	
Други велики успех пробоја	
Дан ослобођења целе Србије	
Догађај који је претходио капитулацији Аустроугарске	
Догађај који је означио крај Првог светског рата	
Значај пробоја Солунског фронта	

Б. Унеси следеће речи или групе речи на линије у тексту тако да добијеш тачне реченице.

државно-правне / Нишком декларацијом / равноправности / Народно вијеће / ослободила / Крфском декларацијом / Држава Словенаца, Хрвата и Срба / стварање државе

У јесен 1918. године створили су се услови за стварање нове државе која би окупила Јужне Словене који су живели на простору Србије, Црне Горе и Аустроугарске. Ратни циљеви Србије дефинисани су 1914. године (1) _____, а стварање заједничке државе и њено будуће уређење потврђено је (2) _____ 1917. године. Нова држава требало је да почива на начелу (3) _____ три народа – Срба, Хрвата и Словенаца, а њеном стварању претходили су многи догађаји.

Хрватски сабор је крајем октобра 1918. године раскинуо све (4) _____ везе са Аустроугарском. Тада је створено Народно вијеће Словенаца, Хрвата и Срба, чији је циљ био (5) _____ коју би чиниле јужне области Аустроугарске у којима су Јужни Словени били у већини. Са истим циљем формирано је и (6) _____ Босне и Херцеговине. На позив народних већа, српска војска је ушла и (7) _____ Загреб, Сарајево, Љубљану, Ријеку и друга места од аустроугарске власти. (8) _____, како је названа, званично је проглашена 29. октобра 1918. године.

В. Прочитај последња два пасуса о стварању нове државе (странице 206 и 207) па напиши по чему је значајан наведени датум/година.

Датум и година	Значај
24. новембар 1918.	
25. новембар 1918.	
26. новембар 1918.	
1. децембар 1918.	
1920. година	

Г. Прочитај други и трећи пасус текста *Српска интелекцијална у Првом светском рату* (странице 207 и 208) па попуни табелу.

Име и презиме	Допринос српском народу
	Био почасни конзул Србије у САД; као утицајан научник, имао важну улогу у српско-америчким односима.
	Држао низ предавања и говора у Паризу о балканским народима и земљама.
	Учествовао у Првом светском рату као официр.
	Организовао помоћ и школовање за ђаке који су из Србије долазили у Француску.